

بررسی وضعیت کتابخانه‌های تخصصی وابسته به سازمان‌های دولتی منتخب شهر مشهد در مقایسه با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران

شهناز خادمی‌زاده^۱، معصومه خادمی‌زاده^۲، پریسا محمودی^۳

چکیده

هدف: هدف از انجام این پژوهش عبارت است از بررسی وضعیت کلی کتابخانه‌های تخصصی شهر مشهد از نظر اهداف و وظایف، عناصر سازمانی، مجموعه، خدمات، ساختمان و تجهیزات و منابع مالی در مقایسه با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران.

روش: این پژوهش به روش پیمایشی- تطبیقی انجام شده و داده‌های بدست آمده با استفاده از نرم‌افزار اکسل و تکنیک‌های آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: از میان جامعه پژوهش، کتابخانه «شرکت مهندسی مشاور طوس آب» و کتابخانه «سازمان صنعت و معدن و تجارت» به ترتیب بیشترین و کمترین درصد رعایت استانداردها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین کتابخانه‌های مورد بررسی، در زمینه اهداف و وظایف تقریباً ۷۰ درصد، سازمان و مدیریت ۵۵ درصد، نیروی انسانی ۴۱/۶۷ درصد، مجموعه ۵۵/۵۵ درصد، سازماندهی منابع ۵۰ درصد، خدمات ۵۹ درصد، ساختمان و تجهیزات ۵۴ درصد، بودجه ۴۸ درصد مطابق با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران هستند.

نتیجه‌گیری: در مجموع مشاهده شد که ۵ استاندارد یعنی اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، مجموعه، خدمات و ساختمان و تجهیزات در کتابخانه‌های مورد مطالعه مراعات میشوند و تنها استانداردهای نیروی انسانی و سازماندهی مراعات نشده است. در مورد بودجه نیز نمی‌توان اظهار نظر قطعی کرد.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های تخصصی، سازمان‌های دولتی، مشهد، استاندارد، ایران

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ایمیل:

Sh.khademizadeh@yahoo.com

۲. کتابدار کتابخانه عمومی شهدای اندیمشک، ایمیل: m_khademi65@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ایمیل: digitalparisa@gmail.com

مقدمه

کتابخانه‌های تخصصی برای کمک به اعضای یک سازمان یا یک مؤسسه در کسب اطلاعات مرتبط و مورد نیاز به وجود می‌آید؛ مانند کتابخانه‌های وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی، مراکز و مؤسسات فنی و تخصصی که در یک یا چند رشته معین کلیه کتاب‌ها، نشریات و دیگر مواد چاپی و غیر چاپی مورد نیاز را جمع‌آوری می‌کنند (عماد خراسانی، ۱۳۷۹). سازمان‌ها همواره تلاش می‌کنند با ایجاد کتابخانه‌های تخصصی، بکارگیری نیروهای متخصص، مواد ویژه، ارائه خدمات مناسب و استفاده از اطلاعات روزآمد و تکنولوژی‌های اطلاعاتی، نه تنها در داخل مرزهای خود بلکه در سطح جهانی به فعالیت و رقابت بپردازند. از این رو کتابخانه‌های تخصصی برای ایفای نقش خود برای ذخیره، بازیابی، انتشار اطلاعات و بهره‌مندی پژوهشگران از خدمات آن‌ها و همچنین ارتقاء سطح کمی و کیفی خدمات خود، نیاز به معیارهای مدونی دارند که از این معیارها با عنوان استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی نام برده می‌شود (عزیزی، ۱۳۷۸). از آن‌جا که در کتابخانه‌های تخصصی توجه چندانی به این معیارها و استانداردها نمی‌شود سبب می‌شود تا کتابخانه‌های تخصصی در راه رسیدن به اهداف واقعی خود چندان موفق نباشند وجود چنین مشکلاتی ایجاب می‌کند با بررسی‌های لازم و شناخت موانع و مشکلات زمینه مناسبی برای رشد و شکوفایی این نوع کتابخانه‌ها فراهم شود بررسی نتایج حاصل از مطالعات و پژوهش‌های اجرا شده پیرامون مشکلات و مسائل انواع کتابخانه‌های تخصصی در کشور ما حاکی از آن است که کتابخانه‌های تخصصی موجود در کشور نه تنها با استانداردهای جهانی فاصله دارند بلکه اساساً برخی از آن‌ها از جمله برخی از کتابخانه‌های تخصصی نیز حداقل امکانات و تجهیزات لازم را ندارند. حرکت رو به رشد کتابخانه‌های تخصصی به عوامل متعددی وابسته است که مهمترین آن‌ها عبارتست از بودجه کافی - نیروی انسانی متخصص - توجه مدیران و مسئولان سازمان‌ها - نبود هر یک از اینها به تنهایی می‌تواند اثری منفی بر فعالیت‌های کتابخانه داشته باشد لذا شناخت مسائل و مشکلات کتابخانه‌های تخصصی این پیامد را خواهد داشت که موانع پیشرفت و توسعه در چنین کتابخانه‌هایی شناسایی و سپس راهکارهای عملی برای از میان برداشتن این موانع ارائه شود. با عنایت به آنچه گفته شد شناسایی و معرفی مسائل مربوط به وضعیت کنونی کتابخانه‌های

تخصصی منتخب شهر مشهد و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران، نشان می دهد که برخی از کتابخانه های مورد بررسی تا چه اندازه با یک کتابخانه استاندارد فاصله دارند. آگاهی از میزان اختلاف می تواند در برنامه ریزی های آینده کتابخانه ها بسیار سودمند باشد. همچنین می توان با بهره گیری از این تشخیص و با عنایت به کمبودها و مشکلات وضعیت کتابخانه ها را در جهت عرضه خدمات بهتر به مراجعان بهبود بخشید با اجرای این پژوهش قادر خواهیم بود ضمن بررسی وضعیت فعلی کتابخانه های تخصصی منتخب وابسته به سازمان های دولتی شهر مشهد به مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران نیز پردازیم و به نقاط قوت و ضعف کتابخانه ها پردازیم.

اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش، مقایسه کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران است و در راه رسیدن به این هدف کلی، اهداف ویژه زیر مدنظر است:

- ۱) بررسی کتابخانه های تخصصی منتخب شهر مشهد از نظر اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، نیروی انسانی، مجموعه، سازماندهی منابع، خدمات، ساختمان و تجهیزات و بودجه
- ۲) شناسایی توانمندی ها، نقاط قوت و ضعف کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد
- ۳) بررسی مغایرت های موجود بین سطح کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد
- ۴) ایجاد انگیزه در مدیران و مسئولان مربوطه برای گسترش، بازسازی، نوسازی و بهینه سازی کتابخانه های تخصصی کشور.
- ۵) ارائه پیشنهاداتی برای ارتقا سطح کمی و کیفی کتابخانه های تخصصی و رساندن آنها به سطح مطلوب استانداردها به کتابداران و سایر افرادی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم با برنامه ریزی کتابخانه های تخصصی سازمانها سروکار دارند.

سوالات اساسی پژوهش

سوالات اساسی پژوهش شامل موارد زیر است:

- (۱) وضعیت اهداف و وظایف در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۲) وضعیت مدیریت در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۳) وضعیت نیروی انسانی در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۴) وضعیت مجموعه سازی در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۵) وضعیت سازماندهی منابع در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۶) وضعیت عرضه خدمات در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۷) وضعیت ساختمان و تجهیزات در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
- (۸) وضعیت بودجه در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

تعاریف عملیاتی

استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران: این استانداردها ضوابطی هستند که با استفاده از آن می توان خدمات کتابخانه را سنجش و ارزیابی کرد. این استانداردها توسط کتابداران متخصص و بر اساس استانداردهای بین المللی و واقعیت های موجود در کتابخانه های تخصصی ایران تدوین شده است تا کار دستیابی به هدف های تعیین شده از سوی آنان را میسر سازد (تعاونی، ۱۳۸۱). در این پژوهش نیز همین منظور مد نظر است.

کتابخانه تخصصی: نهادهای دولتی، مؤسسات پژوهشی، انجمن ها و گروه های علمی و اجتماعی و شرکت های خصوصی این نوع از کتابخانه ها را تأسیس می کنند. استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران، کتابخانه تخصصی را «کتابخانه ای برای سازمان های تحقیقاتی با هدف رفع نیازهای ویژه آن سازمان» تعریف کرده است. این اصطلاح مراکز خدمات اطلاع رسانی را نیز دربرمی گیرد و کتابخانه های تحقیقاتی که با مجموعه های تخصصی خود، خدمات اطلاعاتی ویژه ای را به گروهی از کاربران و پژوهشگران ارائه می دهند نیز کتابخانه تخصصی محسوب می شوند. همچنین کتابخانه تخصصی کتابخانه ای است که: ۱) مجموعه آن از نظر موضوع ماهیت تخصصی دارد، ۲) به گروهی متخصص خدمات ارائه می کند، ۳) نیروی انسانی شاغل در این کتابخانه در یک رشته موضوعی تخصص دارند و ۴) خدمات اختصاصی و ویژه ای ارائه می دهد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش کاربردی و از نوع پیمایشی تطبیقی است که به مقایسه کتابخانه تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران پرداخته است. در این پژوهش، برای گردآوری اطلاعات از روش های کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است و داده های به دست آمده از طریق پرسشنامه، با استفاده از نرم افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج پژوهش از آنها استخراج شده است.

روایی و پایایی پرسشنامه

برای تعیین روایی پرسشنامه از قضاوت افراد خبره استفاده شد. بدین منظور، پرسشنامه پس از مطالعه دقیق سؤالات پژوهش و مطالعات مقدماتی در سایر تحقیقات مشابه و همچنین جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای، پرسشنامه مورد نظر مورد تایید سه نفر دکترای کتابداری قرار گرفت و مورد تایید هر سه نفر قرار گرفت.

پایایی تحقیق بیانگر قابل استناد یا مورد اطمینان می باشد؛ که میزان دقت در ثبت و ضبط داده های مورد اندازه گیری را نشان می دهد. پایایی تحقیق زمانی حاصل می شود که در صورت تکرار اندازه گیری همیشه همان نتایج بدست آیند. به دلیل اینکه این پرسشنامه از پایان نامه ای با موضوع مشابه گرفته شده است، پایایی آن قبلاً مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش، کتابخانه های ۱۲ سازمان دولتی شهر مشهد را شامل می شود که

عبارتند از:

- (۱) سازمان امور اقتصادی و دارایی؛
- (۲) شهرک های صنعتی شهر مشهد؛
- (۳) اداره کل راه و شهرسازی شهر مشهد؛
- (۴) اداره کل حمل و نقل و پایانه های شهر مشهد؛
- (۵) سازمان تعاون- کار و رفاه اجتماعی شهر مشهد؛
- (۶) اداره کل تامین اجتماعی شهر مشهد؛
- (۷) سازمان صنعت و معدن و تجارت شهر مشهد؛
- (۸) شرکت گاز شهر مشهد؛
- (۹) شرکت مهندسی مشاور طوس آب؛
- (۱۰) شرکت امور برق مشترکین منطقه ۸؛
- (۱۱) سازمان استاندارد و تحقیقات شهر مشهد؛
- (۱۲) سازمان آب منطقه ای شهر مشهد.
- (۱۳) که دو سازمان آخر از پاسخ به سوالات پرسشنامه و همکاری در انجام تحقیق خودداری کردند.

مرور پیشینه پژوهش

رفیعی پور (۱۳۸۳)، در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه های تخصصی شهرستان اهواز و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران» به بررسی ۵۸ کتابخانه تخصصی شهرستان اهواز پرداخته است. نتایج پژوهش نشانگر آن است که کتابخانه های تخصصی شهر اهواز در زمینه اهداف و وظایف ۶۶٪، سازمان و مدیریت ۳۴٪/۴، مجموعه ۲۶٪، سازماندهی منابع ۲۷٪/۹، نیروی انسانی ۲۶٪/۱۱، ساختمان و تجهیزات ۴۰٪/۷، خدمات ۲۷٪/۱ و بودجه ۲۹٪/۲ با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران مطابقت دارند.

خوانساری (۱۳۸۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه های تخصصی امور برق و ارائه الگوی پیشنهادی» و با هدف بررسی وضعیت به کارگیری مدیریت دانش در کتابخانه های تخصصی امور برق وزارت نیرو در ایران، به دنبال یافتن الگویی پیشنهادی برای اجرای مدیریت دانش در کتابخانه های تخصصی مورد مطالعه بود. با توجه به وضعیت جامعه مورد مطالعه، چهار مولفه اصلی: گردآوری، سازماندهی، اشاعه منابع دانش و هم چنین نیروی انسانی مورد بررسی قرار گرفت و مشخص گردید. مولفه های وضعیت گردآوری منابع و مهم ترین ضرورت ها در به کارگیری مدیریت دانش به طورکلی در چهار حوزه مورد بررسی، توسط کتابداران و مسئولین کتابخانه های و مدیران بلافصل بهتر از متوسط ارزیابی شده است؛ اما وضعیت سازماندهی منابع دانش، اشاعه دانش، نیروی انسانی در حد ناچیز و پایین تر از متوسط ارزیابی شده است. نمونه مورد مطالعه وضع موجود را مناسب نمی بینند. از طرفی نمونه مورد مطالعه از کتابداران و مسئولین، اجرای مدیریت دانش در حوزه های امور برق را در حد ناچیز ارزیابی نموده و مسائل و مشکلات پیرامون آن را زیاد میدانند.

شقایقی (۱۳۸۸) در مقاله ای با عنوان «تعمیم زنجیره ارزش پورتر به فعالیت های کتابخانه های تخصصی و تاثیر فناوری اطلاعات بر آن» به این نتیجه رسید که فناوری اطلاعات به عنوان ابزار و بستر توسعه، در عرصه رقابت جهانی برای سازمانها و مؤسسات وابسته به آنها از جمله کتابخانه ها، دارای مزایای بیشماری است. امروزه تمامی صنایع به نوعی در معرض تحولات این فناوری واقع شده اند. مایکل پورتر اندیشمند حوزه کسب و کار در سال ۱۹۸۵ مدل زنجیره ارزش را ارائه داد. طبق این مدل فعالیت های دخیل در سازمان های تولیدی را میتوان به دو بخش فعالیت های اصلی و فعالیت های پشتیبانی تقسیم نمود. فعالیت های اصلی، فعالیت هایی هستند که اصطلاحاً ارزش افزا نامیده میشوند. مدیران کتابخانه های تخصصی نیز با توجه به اهمیت این بخش به عنوان یکی از ارکان پیشرفت اقتصادی سازمان های تولیدی به دنبال افزایش بهره وری در فعالیت های خود با استفاده از فناوری اطلاعات شده اند. در این مقاله به همراه تعمیم فعالیت های کتابخانه های تخصصی به پنج فعالیت اصلی مدل پورتر، اثرات فناوری اطلاعات بر هر یک از فعالیت های زنجیره ای اصلی را بررسی مینماییم.

خسروی (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه تخصصی نابینایان و کم بینایان کتابخانه ملی ایران و راهکارهایی برای بهبود وضعیت آن» انجام داد. هدف پژوهش آشنایی با وضعیت کتابخانه تخصصی نابینایان و کم بینایان کتابخانه ملی ایران و پی بردن به مشکلات حاکم و نارسایی های موجود است. روش پژوهش توصیفی - پیمایشی و ابزار آن پرسشنامه است. جامعه پژوهش ۳۳ نفر از کاربران نابینا و کم بینای کتابخانه تخصصی نابینایان و کم بینایان کتابخانه ملی می باشند. در این تحقیق نتایج نشان می دهد که بیش از ۵۰ درصد از مراجعه کنندگان نابینا و کم بینای کتابخانه ملی از ارائه خدماتی این بخش رضایت دارند و نتایج حاصل آن بیانگر آن است که مجموعه کتابخانه از نظر کیفی و محتوایی تا حدودی تامین کننده نیازهای اطلاعاتی اعضاست و لی خدمات اطلاع رسانی زیاد رضایت بخش نمی باشد. همچنین تجهیزات دیداری و شنیداری و تجهیزات ساختمانی از وضعیت مطلوبی برخوردار است و نیز فضای اختصاص یافته به این بخش بسیار مناسب است و از جمله موانع قابل بحث در مورد دسترسی به فضای کتابخانه عدم کفپوش های برجسته و تابلوهای راهنمای صوتی است در زمینه کفایت تعداد نیروی انسانی شاغل نیز مراجعه کنندگان اتفاق نظر ندارند.

شهمیرزادی (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت امکانات مجموعه سازی در کتابخانه های موسسات و مراکز تحقیقاتی تحت پوشش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی» انجام داد. هدف از این پژوهش بررسی وضعیت امکانات مجموعه سازی کتابخانه های موسسات و مراکز تحقیقاتی تحت پوشش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی است. روش این پژوهش پیمایشی بود و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده بود. از نرم افزار اکسل به منظور ثبت و تحلیل آماری اطلاعات بهره گرفته است. اطلاعات از طریق ارسال پرسشنامه برای ۶۳ کتابخانه تخصصی گردآوری شده و در مجموع ۴۹ پرسشنامه تکمیل شده. نتایج کلی بیانگر آن است که در کتابخانه های مورد مطالعه تعداد کل افراد شاغل ۹۶ نفر است که از این میان ۴۰ نفر دارای تخصص کتابداری از فوق دیپلم تا فوق لیسانس می باشند و وضعیت بودجه و وضعیت منابع علمی در غالب کتابخانه های مورد بررسی نامناسب است ۵۵/۱ درصد کتابخانه ها به اینترنت با آی پی مستقل دسترسی دارند و ۲۸/۵۸ درصد فاقد اینترنت با آی پی مستقل هستند.

بنی اقبال (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «ارزیابی کتابخانه های صنعت نفت استان تهران با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران» انجام داد. هدف از پژوهش ارزیابی وضعیت کتابخانه های صنعت نفت استان تهران در مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران بود. با توجه به نتایج نهایی بررسی وضعیت استانداردهای ۸ گانه کتابخانه های تخصصی ایران در کتابخانه های صنعت نفت استان تهران، مشاهده شد که ۷ استاندارد اول یعنی استانداردهای اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، نیروی انسانی، مجموعه، سازماندهی، خدمات و ساختمان و تجهیزات در کتابخانه های مورد مطالعه مراعات میشوند و تنها در مورد استاندارد بودجه نمی توان اظهار نظر قطعی کرد. بنابراین میتوان گفت استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران در کتابخانه های صنعت نفت استان تهران مراعات میشود، گرچه میزان رعایت شاخصها متفاوت است.

عباس پور (۱۳۹۳) در مقاله خود با عنوان پژوهشی پیرامون تدوین برنامه راهبردی کتابخانه سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور ۱۳۹۰ - ۱۳۹۴" از طریق ارزیابی محیط داخلی (نقاط قوت و ضعف) و محیط خارجی (فرصت ها و تهدیدها) به بررسی وضعیت کتابخانه سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی ایران پرداخت و سپس راهکارها و برنامه های راهبردی به منظور کمک به کتابخانه برای دستیابی به اهداف، رسالت ها و چشم اندازهای پیش بینی شده ارائه کرد. نتایج به دست آمده نشان داد که بر اساس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، کتابخانه در موقعیت متوسط قرار دارد. در نهایت، ۱۶ راهبرد اصلی در مقوله های خدمات، مدیریت، منابع انسانی و تجهیزات با اولویت های زمان بندی شده برای کتابخانه پیشنهاد شد.

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

آلمانا (۱۹۸۹)، در تحقیق خود به بررسی و ارزیابی کتابخانه های تخصصی غنا پرداخته است و نتایج نشان دهنده آن است که یکی از مشکلات مهم این کتابخانه ها بودجه است. وی در ادامه پیشنهاداتی به منظور بهبود و ارتقاء کارایی کتابخانه ها ارائه کرده است که شامل نیاز هرچه بیشتر آنها به همکاری های بین کتابخانه ای بویژه در سطح بین المللی و تأسیس مرکز اسناد ملی در کشور است.

اسپیلر (۱۹۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «فضای کاری کتابخانه: تجربه آماری کتابخانه تخصصی بریتانیا»، سه بخش آخر پژوهشی در زمینه فضای کاری کتابخانه را توضیح می‌دهد. در این بخش مشکلات مورد بررسی قرار گرفته و توضیح داده شده‌اند، به ویژه مشکلات مربوط به تشخیص و تعیین محل کتابخانه. همچنین در مورد فواید و زیان‌های ناشی از شرایط نامساعد، روش‌های گوناگون ارائه اطلاعات و نیز روش‌هایی برخاسته از داده‌های به دست آمده از طریق پرسشنامه در جهت دستیابی به بخش‌های کلی و مقایسه بین این بخش‌ها بحث شده است. این نکات با مثال‌هایی توضیح داده می‌شود.

سینگ (۲۰۰۶)، در تحقیق خود با عنوان «بررسی کتابخانه‌های تخصصی در هند» به بررسی کتابخانه‌های تخصصی در هند و تغییرات سریع آنها می‌پردازد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در بیشتر کتابخانه‌های تخصصی هند، موضوعاتی مانند منابع اینترنتی و دیگر منابع دیجیتالی و الکترونیکی، شاهراه‌های موضوعی و شبکه‌ها به سرعت در حال پذیرفته شدن هستند. شواهد موجود حاکی از آن است که گرایش جدید کتابخانه‌ها، توسعه وبسایت‌های خود، کاربرد پیشرفته تکنولوژی دیجیتالی، بازاریابی حرفه‌ای خدمات و محصولات اطلاعات، فهرستنویسی قراردادی، بکارگیری نیروی کار انعطاف‌پذیر و مدیریت مشارکتی است.

حنیفا (۲۰۰۷)، مطالعه‌ای را با عنوان کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات (آی.سی.تی.) در کتابخانه‌های تخصصی کراچی (هند) انجام داد. نتایج و تحلیل یافته‌ها نشان داد که کتابخانه‌ها دارای سخت‌افزار و نرم‌افزار و امکانات ارتباطی (تاندازه‌ای) هستند، اما فناوری ارتباطات و اطلاعات در منابع و خدمات‌چندان قابل دسترس نیست و بالاترین درصد منابع استفاده شده توسط کاربران بر اساس فناوری ارتباطات و اطلاعات، پست الکترونیکی می‌باشد.

فانک (۲۰۰۸)، در تحقیق خود به بررسی استفاده از استانداردها در جامعه کتابخانه‌های تخصصی پزشکی پرداخته است و بیان می‌کند که چگونه، استفاده از استانداردها موجب افزایش تعداد کارکنان و بودجه‌ها در کتابخانه‌های پزشکی شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد انجمن‌های کتابداری باید فعالیت‌های زیادی را در زمینه تشویق و ترویج استفاده از استانداردها و معیارسازی‌ها انجام دهند که این کار، یک ابزار مهم برای کمک به اعضای انجمن‌ها برای دفاع

از ارزش و نقش کتابخانه ها و کتابداران در کمک به سازمانها و مؤسسات برای رسیدن به اهداف و مأموریت هایشان است.

الانصاری (۲۰۱۱)، پژوهشی با عنوان «استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در کتابخانه های تخصصی کویت» انجام داد. هدف از این پژوهش بررسی استفاده از فناوری اطلاعات در عملیات های مختلف و ارائه خدمات در کتابخانه های تخصصی کویت است داده ها از طریق پرسشنامه و مصاحبه با ۲۵ کتابخانه تخصصی کویت جمع آوری شد در این مطالعه نشان داد که اکثر کتابخانه های تخصصی کویت از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارائه خدمات خود استفاده می کنند اما بیش از ۲۵٪ کتابخانه ها هنوز از روش سنتی و دستی به ارائه خدمات می پردازند. موانع عدم استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه ها کمبود پرسنل و عدم آموزش های لازم در نحوه چگونگی استفاده از فناوری های اطلاعاتی اغلب کتابخانه های تخصصی کویت می باشد.

همانطور که در بالا مشاهده شد، پژوهشگران مختلف از زوایای مختلف مسائل کتابخانه های اختصاصی را در داخل و خارج کشور مورد بررسی قرار داده اند. از این میان پژوهش های اندکی به مقایسه شرایط کتابخانه با استانداردهای کتابخانه های اختصاصی پرداخته اند. لذا تحقیق حاضر در این راستا می تواند اطلاعات و تجربیاتی را حداقل برای کتابخانه های اختصاصی کشور فراهم نماید.

یافته های پژوهش

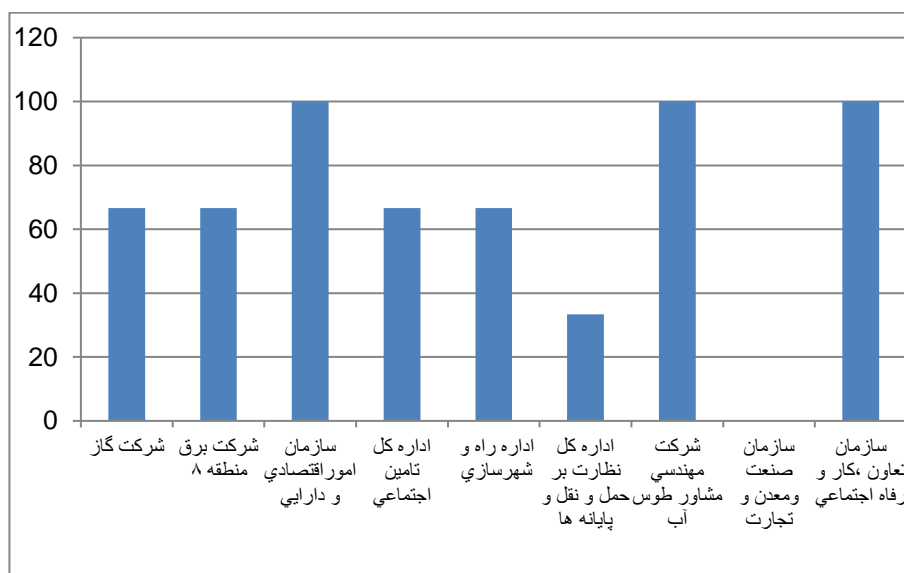
به منظور توصیف و تحلیل نتایج، طبق ترتیب سئوالات پژوهش عمل خواهد شد. سوال اول پژوهش در خصوص وضعیت اهداف و وظایف در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران پرسیده است.

یافته ها نشان داد که اکثر کتابخانه های تخصصی شهر مشهد دارای اهداف و وظایف مدون و مکتوب هستند و تنها در ۴ کتابخانه (۴۰ درصد) داشتن اهداف کوتاه مدت و بلند مدت را در شرح وظایف کتابخانه آورده اند. به این ترتیب، کتابخانه های تخصصی شهر مشهد از نظر اهداف و وظایف، تقریباً ۷۰ درصد با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران مطابقت دارند.

جدول ۱: توزیع فراوانی درصد مطابقت با استاندارد در هریک از کتابخانه های تخصصی مورد بررسی

نام سازمان	رعایت استاندارد نیروی انسانی	رعایت استاندارد مجموعه	رعایت استاندارد سازماندهی	رعایت استاندارد خدمات	رعایت استاندارد ساختمان و تجهیزات	رعایت استاندارد بودجه (منابع مالی)	توزیع فراوانی میانگین کل
شرکت مهندسی مشاور طوس آب	۶۶,۶۸	۸۸,۸۸	۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۸۹,۴۴
صنعت و معدن	۰	۱۱,۱۱	۰	۳۰	۲۰	۰	۷,۶۳
شرکت برق	۱۶,۶۷	۵۵,۵۵	۴۰	۶۰	۶۰	۸۰	۵۴,۸۶
سازمان دارایی	۵۰,۰۱	۶۶,۶۶	۸۰	۹۰	۴۰	۱۰۰	۷۵,۸۳
تامین اجتماعی	۰	۵۵,۵۵	۴۰	۵۰	۴۰	۰	۳۶,۵۲
شهرسازی	۵۰,۰۱	۶۶,۶۶	۶۰	۷۰	۸۰	۰	۵۰,۳۳
شهرک صنعتی	۵۰,۰۱	۴۴,۴۴	۶۰	۵۰	۸۰	۴۰	۵۸,۰۵
تعاون	۵۰	۴۴,۴۴	۴۰	۴۰	۴۰	۰	۴۹,۳
حمل و نقل	۵۰,۰۱	۵۵,۵۷	۴۰	۴۰	۴۰	۶۰	۴۷,۳۶
شرکت گاز	۸۳۰,۳۵	۶۶,۶۶	۶۰	۶۰	۶۰	۱۰۰	۷۲,۰۸
میانگین کل	۴۱,۷	۵۵,۵۵	۵۰	۵۹	۵۴	۴۸	۵۴/۱۴

در نمودار ۱ درصد فراوانی رعایت استاندارد اهداف و وظایف توسط هر یک از کتابخانه-های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد به تفکیک آورده شده است.

نمودار ۱: درصد فراوانی رعایت استاندارد اهداف و وظایف توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی

سوال دوم پژوهش: وضعیت مدیریت در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

طبق جدول 1 در همه کتابخانه های تخصصی به جز کتابخانه سازمان صنعت - معدن و تجارت حوزه وظایف و مسئولیت ها و اختیارات رئیس کتابخانه مشخص است و فقط در ۴ کتابخانه ساختار سازمانی با اهداف و وظایف کتابخانه متناسب و هماهنگ است. به این ترتیب کتابخانه های تخصصی شهر مشهد از نظر سازمان و مدیریت ۵۵ درصد مطابق با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران هستند که وضعیت به نسبت مطلوبی است. در نمودار ۲ هم درصد فراوانی رعایت استاندارد سازمان و مدیریت توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد به تفکیک آورده شده است

سوال سوم پژوهش: وضعیت نیروی انسانی در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

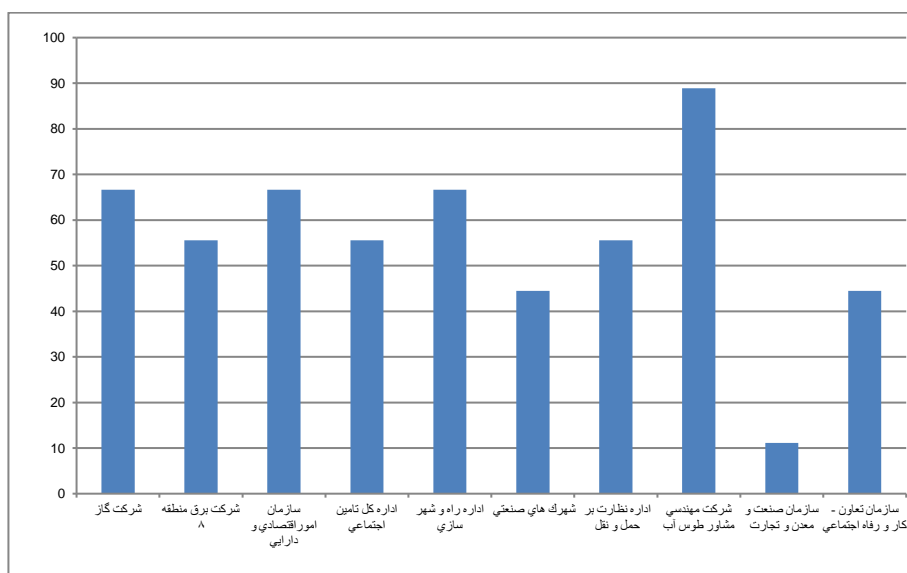
در این پژوهش ۷۵ درصد کتابخانه های مورد بررسی فاقد نیروی انسانی متخصص هستند، همچنین پژوهش انجام شده نشان داد که تنها ۲۵ درصد نیروی شاغل در این کتابخانه ها متخصص اند؛ که این نتایج طبق جدول ۴ نشان دهنده این است که میانگین کل درمورد نیروی انسانی در این کتابخانه ها طبق جدول (1)، ۱/۶۷ درصد است در وضعیت بسیار نامطلوب و وخیمی قرار دارند.

با توجه به استانداردهای کتابخانه ای تخصصی در مورد نیروی انسانی، کتابخانه های تخصصی شهر مشهد هر کدام باید ۱۰ نفر نیروی انسانی (۲ نفر به ازای کاربران، ۶ نفر به ازای مجموعه و ۲ نفر به ازای افزایش سالانه مجموعه) داشته باشد که این کتابخانه ها از لحاظ کمی فاقد نیروی انسانی کافی، اما از لحاظ کیفی مطابق با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران می باشند.

سوال چهارم پژوهش: وضعیت مجموعه سازی در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

آمار نشان می دهند که بیشترین میزان تعداد منابع را شرکت مهندسی مشاور طوس آب با تعداد قریب بر ۱۰۰۰۰ جلد کتاب و کمترین آن مربوط به سازمان صنعت- معدن و تجارت با تعداد ۵۰۰ جلد کتاب می باشد درکل کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد، حدود ۵۵/۵۵ درصد مطابق با استانداردها می باشد که بیانگر وضعیت نسبتا مطلوب این کتابخانه هاست؛ به گونه ای که با توجه به گرایش موضوعی اصلی منابع کتابخانه ها (علوم خالص، فنی، اقتصاد و ...)، حداقل مجموعه پایه (۳۲۰۰۰ مدرک) نیز در این کتابخانه ها وجود ندارد. شاید از دلایل عمده این عدم تطابق، اعتقاد مدیران و مسئولان سازمان ها به استفاده از منابع سایر کتابخانه ها و شرکت در طرحهای همکاری های بین کتابخانه ای به جای خریداری منابع جدید برای کتابخانه است؛ اما این درحالی است که تنها ۴ کتابخانه از امانت بین کتابخانه ای شرکت می کنند و در عمل، سایر کتابخانه ها، از امکانات مجموعه های دیگر مراکز، بهره ای نمی برند. در مورد میزان رشد سالانه مجموعه کتابخانه ها نیز باید متذکر شد که تنها ۸۰٪ کتابخانه های مورد بررسی با استاندارد مطابقت داشته و دارای رشد سالانه بالای ۲٪ هستند ولی

با توجه به ضعف شدید مجموعه آنها، باید درصد رشد سالانه تا حدی بالا برده شود که کتابخانه ها بتوانند در کوتاهترین زمان ممکن، تعداد منابع خود را تا حد امکان افزایش دهند که تحقق این امر به نوبه خود، نیاز به افزایش بودجه کتابخانه و تخصیص اعتبار ویژه از طرف مسئولان سازمانها دارد. همچنین کتابخانه های تخصصی شهر مشهد از نظر مجموعه، ۵۵/۵۵ درصد مطابق با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران هستند که در نمودار ۳، درصد فراوانی رعایت این استاندارد به تفکیک هر کتابخانه نمایش داده شده است. در نمودار ۳ هم درصد هر کدام از کتابخانه ها آورده شده است.

نمودار ۳: درصد فراوانی رعایت استاندارد مجموعه طبق استانداردهای کتابخانه های تخصصی توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی

سوال پنجم پژوهش: وضعیت سازماندهی منابع در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟
از لحاظ سازماندهی و نوع رده بندی در کتابخانه های تخصصی شهر مشهد مطابق با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران می باشد؛ و همه آنها از شماره های کنگره که کتابخانه

ملی به کتابها در فهرستنویسی پیش از انتشار داده شماره می دهند تنها در کتابخانه شرکت مهندسی مشاور طوس آب خود کتابدار کتابها را به موضوعات فرعی تر تقسیم و خود در رده هایی ابتکاری خود برای راحت تر کردن کار مراجعان قرار می دهد؛ اما یکی از مشکلات موجود در کتابخانه های تخصصی شهر مشهد کمی تعداد عناوین منابعی است که در طول یک ماه، فهرستنویسی و برگه آرایی می شوند که شاید دلیل آن تعداد کارمندان در بعضی کتابخانه های سازمانی باشد تنها در کتابخانه شرکت مهندسی طوس آب به علت وجود ۴ نیروی انسانی و تقسیم وظایف این کار حتی زودتر و سریعتر از ۳ روز انجام می شود.

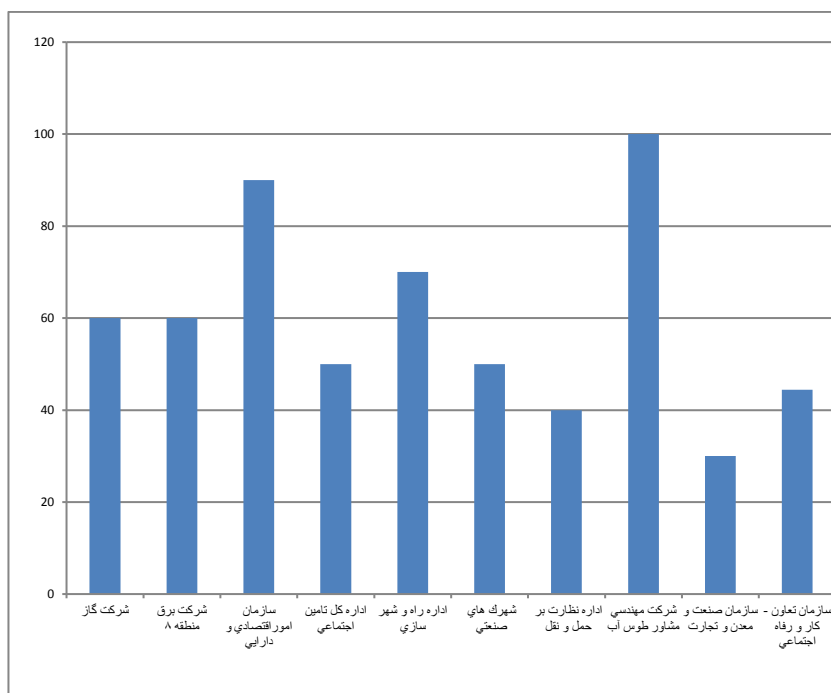
به این ترتیب، کتابخانه های تخصصی شهر مشهد از لحاظ سازماندهی منابع طبق جدول (1)، ۵۰ درصد با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران مطابقت دارند که به نسبت وضعیت مطلوبی است.

سوال ششم پژوهش: وضعیت عرضه خدمات منابع در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

خدماتی که کتابخانه های تخصصی ارائه می کنند پاسخگویی به تقاضای تلفنی در ۴ کتابخانه، نمایش کتابهای تازه خریداری شده در ۶ کتابخانه، خدمات آگاهی رسانی جاری در ۸ کتابخانه، خدمات استفاده از پایگاه های اطلاعاتی در ۴ کتابخانه و علاوه بر این خدمات، خدمات امانت بین کتابخانه ای، خدمات چکیده نویسی و نمایه سازی و تهیه خبر نامه کتابخانه، در یک کتابخانه (کتابخانه شرکت مهندسی مشاور طوس آب) وجود دارد؛ و خدمات بریده جراید فقط در ۲ کتابخانه آن هم بخش روابط عمومی انجام می داد و به این دلیل بود که جراید هر روز به صورت الکترونیکی در اتوماسیون سازمان هر روز دانلود میشود و همکاران می توانند استفاده کنند.

به طور میانگین، میزان انطباق کتابخانه های تخصصی شهر مشهد از نظر خدمات با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران طبق نمودار ۴، درصد فراوانی رعایت استاندارد خدمات طبق استانداردهای کتابخانه های تخصصی توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های

دولتی منتخب به تفکیک آورده شده است و طبق جدول ۱، میانگین کل آن ۵۹ درصد است که وضعیت مطلوبی است.

نمودار ۴: درصد فراوانی رعایت استاندارد خدمات طبق استانداردهای کتابخانه های تخصصی توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی

سوال هفتم پژوهش: وضعیت ساختمان و تجهیزات در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

شیرین تعاونی درباره ی فضای کتابخانه های تخصصی بیان داشته: «کتابخانه ی تخصصی باید محل مناسبی برای حفظ و نگهداری منابع خود تدارک ببیند و فضای کافی، جذاب و مطلوبی را برای کارمندان، مراجعان و ارائه خدمات و برنامه های خود پیش بینی کنند.» (تعاونی، ۱۳۸۱) مواردی که در پیشی بینی فضای مناسب مطالعه در کتابخانه های تخصصی باید در نظر گرفت شامل موارد زیر می باشد:

نور مناسب روی سطح میزهای مطالعه؛ تهویه مطبوع در سالن های مطالعه؛ میزان رطوبت هوای

مخازن؛ تدابیر صوت شکن و شیشه های دوجداره؛ پیش بینی لازم جهت جلوگیری از آتش سوزی؛ وجود وسائل ساده و مجهز اعلام و اطفاء حریق و مقاومت ساختمان در مقابل زلزله و سوانح می باشد.

از نظر نور و نبود سر و صدا و داشتن ساختمانی مجزا تنها کتابخانه سازمان راه و شهرسازی مطلوب بود ولی بقیه کتابخانه های سازمانها اکثریت در زیر زمین یا در مکانهایی که اصلا نور کافی و به صورت طبیعی وجود نداشت و به جای آن از نور مصنوعی به طور ایده آل و مطلوب به کار رفته بود.

وجود وسایل ساده و مجهز اطفای حریق از جمله مواردی است که باید در تمام کتابخانه های تخصصی پیش بینی شود و پیش بینی تدابیر صوت شکن و شیشه های دو جداره در هیچ یک از کتابخانه های تخصصی پیش بینی نشده است.

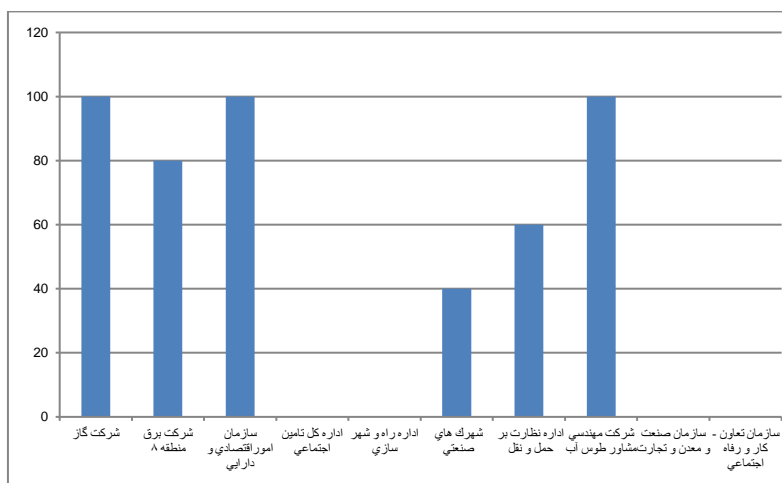
از نظر مساحت کتابخانه، بیشترین فضای تخصیص یافته به کتابخانه از طرف سازمان مادر مربوط به کتابخانه شرکت شهرک های صنعتی با مساحت ۴۰۰ مترمربع و بعد از آن کتابخانه شرکت مهندسی مشاور طوس آب با مساحت ۳۰۰ مترمربع و کمترین مساحت مربوط به کتابخانه اداره حمل و نقل و پایانه های مسافری بود با مساحت ۱۵ مترمربع است. به طور میانگین طبق جدول ۲، میزان مطابقت فضای مناسب کتابخانه تخصصی با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران، برابر با ۵۴ درصد است که وضعیت قابل قبولی است.

جدول ۲: مقایسه درصد موارد مورد نظر در پیش بینی فضای مناسب مطالعه در کتابخانه های تخصصی مشهد

پاسخ های ارائه شده				موارد مورد نظر در فضای مناسب مطالعه	ردیف
خیر		بله			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۲۰	۲	۸۰	۸	نور مناسب روی سطح میزهای مطالعه	۱
۲۰	۲	۸۰	۸	تهویه مطبوع در سالن های مطالعه	۲
۲۰	۲	۸۰	۸	میزان رطوبت هوای مخازن	۳
۳۰	۳	۷۰	۷	پیش بینی های لازم جهت جلوگیری از آتش سوزی	۴
۴۰	۴	۶۰	۶	وجود وسایل ساده و مجهز اعلام و اطفای حریق	۵

سوال هشتم پژوهش: وضعیت بودجه در کتابخانه های مورد مطالعه با مقایسه با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران چگونه است؟

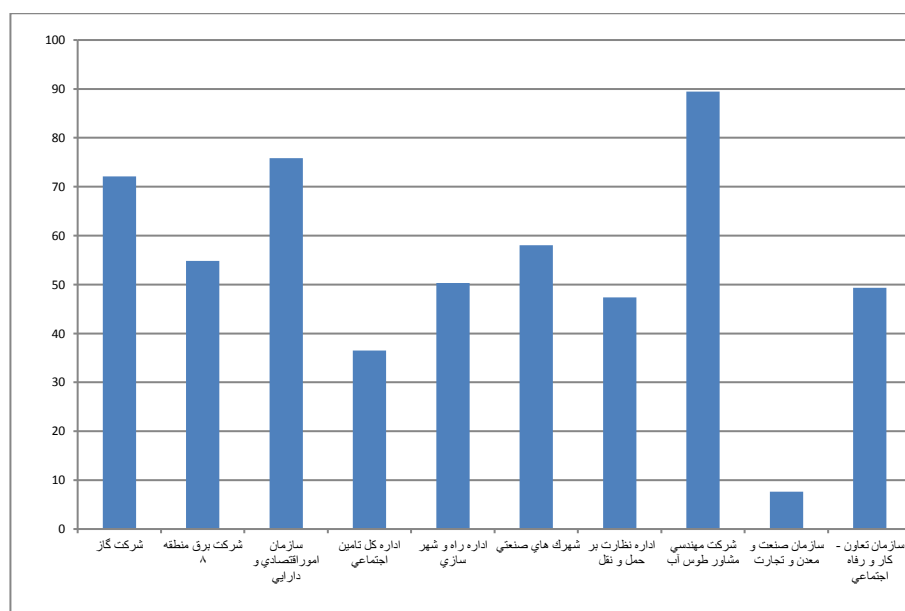
منابع مالی تخصیص یافته به کتابخانه، از طرف سازمان مادر، در کتابخانه های تخصصی شهر مشهد در اکثر موارد ناچیز اعلام شد. منابع مالی برای خرید منابع کتابخانه ای از طرف کتابخانه به طور میانگین در کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد برابر ۵۲/۵ درصد منابع مالی کتابخانه است که طبق استاندارد های کتابخانه های تخصصی ایران این میزان باید بین ۷۰ تا ۹۰ درصد منابع مالی کتابخانه باشد. از میان کتابخانه های تخصصی ۵ کتابخانه دارای بودجه مستقل بوده و بودجه سایر آنها، بخشی از بودجه جاری سالانه سازمان مادر است و تنها به روسای ۴ کتابخانه، میزان بودجه در آغاز هر سال مالی ابلاغ میشود. این در حالیست که کتابخانه باید دارای بودجه مستقل و کافی باشند تا بتوانند نیازهای خود و جامعه کاربران خود را تامین کنند. در ۶۰ درصد کتابخانه های مورد بررسی، بودجه کتابخانه ۷۰-۹۰ درصد از بودجه تخصیص یافته را برای خرید منابع استفاده می کنند. میانگین کل رعایت این استاندارد در بین آنها طبق جدول ۱، ۴۸ درصد است که نسبتاً مطلوب است و توجه بیشتر مسئولان سازمان ها را به افزایش بودجه و تخصیص مناسب آن می طلبد.

نمودار ۵: درصد فراوانی رعایت استاندارد بودجه (منابع مالی) طبق استانداردهای کتابخانه های تخصصی توسط هر یک از کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی

نتیجه گیری

از نتایج کلی بدست آمده از تجزیه و تحلیل داده ها و مطابق جدول ۱ و نمودار ۶، چنین نتیجه گیری می شود که میانگین کل رعایت ۸ استاندارد مورد نظر، در ۴ کتابخانه کمتر از ۵۰٪ است و کتابخانه شرکت مهندسی مشاور طوس آب با ۸۹/۴۴٪ و کتابخانه صنعت و معدن با ۷/۶۳٪، به ترتیب بیشترین و کمترین درصد مطابقت با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران را دارند.

نمودار ۶: درصد فراوانی میانگین کل رعایت استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران توسط کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد

همچنین از بعد رعایت هر یک از استانداردها، مطابق جدول ۳، استانداردهای اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، مجموعه، سازماندهی منابع، خدمات و ساختمان و تجهیزات دارای میانگین کل ۵۰٪ و بالای ۵۰٪ هستند که بیشترین آن مربوط به استاندارد اهداف و

وظایف با میانگین کل ۶۹/۹۹٪ است و سایر استانداردها دارای میانگین کمتر از ۵۰٪ بوده که کمترین آن مربوط به استاندارد نیروی انسانی با میانگین کل ۴۱/۶۷٪ است.

همچنین از بعد رعایت هر یک از استانداردها، مطابق جدول ۳، استانداردهای اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، مجموعه، سازماندهی منابع، خدمات و ساختمان و تجهیزات دارای میانگین کل ۵۰٪ و بالای ۵۰٪ هستند که بیشترین آن مربوط به استاندارد اهداف و وظایف با میانگین کل ۶۹/۹۹٪ است و سایر استانداردها دارای میانگین کمتر از ۵۰٪ بوده که کمترین آن مربوط به استاندارد نیروی انسانی با میانگین کل ۴۱/۶۷٪ است. از اینرو می توان نتیجه گرفت، کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد با رعایت استانداردها با میانگین کل ۵۴/۱۴٪، در سطح نسبتاً مطلوبی نسبت به استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران قرار

جدول ۳: توزیع فراوانی رعایت هر یک از ابعاد هشتگانه در کتابخانه سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد

میزان رعایت (درصد)	ابعاد استاندارد
۶۹/۹۹	اهداف و وظایف
۵۵	سازمان و مدیریت
۴۱/۶۷	نیروی انسانی
۵۵/۵۵	مجموعه
۵۰	سازماندهی منابع
۵۹	خدمات
۵۴	ساختمان و تجهیزات
۴۸	بودجه
۵۴/۱۴	میانگین کل

دارند.

این پژوهش که به منظور بدست آوردن تصویری واضح از وضعیت موجود کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی منتخب شهر مشهد انجام شده است، با پژوهش های انجام شده پیشین در این زمینه، دارای شباهت ها و تفاوت هایی است.

کبیر (۱۳۷۸) در پژوهش خود با عنوان «بررسی وضعیت موجود و ارائه راهکارهای مطلوب برای کتابخانه های موزه های شهر تهران»، به کمبودهای شدید نیروی انسانی و بودجه اشاره کرده است. رفیعی پور (۱۳۸۳) نیز در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه های تخصصی شهرستان اهواز و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران»، با ضعف کتابخانه ها در زمینه نیروی انسانی و بودجه مواجه شده است. همچنین پژوهش انجام شده توسط مهناز ملکی در خصوص «بررسی وضعیت موجود کتابخانه های تخصصی استان اصفهان و ارائه راهکارهای مناسب» نشان داد که ۹۰/۴ درصد نیروی انسانی شاغل در این کتابخانه ها متخصص و ۳۹ درصد کمک متخصصاند. این مسئله در پژوهش ولیزاده حقی (۱۳۸۳) با عنوان «بررسی زیرساختهای ارائه خدمات اطلاعاتی در کتابخانه های تخصصی دولتی شهر تهران» نتایج مشابهی چون وجود ۲۰/۹ درصد متخصص و ۳۰/۶۸ درصد کمک متخصص را ارائه داد.

مرضیه املشی (۱۳۷۸) در «بررسی وضعیت کتابخانه های تخصصی صنعت نفت شهر تهران و ارائه راهکارهای عملی» بیان کرد که ۴۳ درصد کتابخانه ها، منابع مالی از نوع جاری و سرمایه ای دارند و ۱۰۰ درصد کتابخانه های مورد بررسی منابع مالی را جهت خرید کتاب مصرف میکنند. همچنین در تحقیقی که آلما (۱۳۸۹) در زمینه بررسی کتابخانه های تخصصی غنا انجام داده است، مطابق پژوهش حاضر با مشکل کمبود شدید بودجه در کتابخانه ها مواجه شده است.

پیشنهادات

- به منظور ارتقای سطح کیفیت خدمات ارائه شده در کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی شهر مشهد پیشنهادهای زیر به پژوهشگران ارائه میشود:
۱. تعداد نیروی انسانی متخصص و کمک متخصص در کتابخانه ها افزایش یابد. زیرا با کمک این نیروهای آموزش دیده و ماهر است که می توان به رشد خدمات و ارتقاء استانداردها از جنبه های مختلف اهتمام ورزید.
 ۲. برای استفاده از نیروهای موجود و ارتقاء توانمندی های آنان می توان از راه آموزش به این امر مهم اقدام کرد. لذا برگزاری کلاسهای آموزشی ضمن خدمت برای نیروی

- انسانی مشغول به کار در کتابخانه های تخصصی سازمان های دولتی شهر مشهد می تواند نیروهای غیر متخصص موجود را نیز به سطوح مهارتی بالاتر ارتقاء داد.
۳. لازم است هر کتابخانه ای دارای خط مشی و سیاست مشخصی برای مجموعه سازی و توسعه مجموعه خود باشد. داشتن چنین خط مشی مدونی به مدیران کتابخانه ها کمک می کند تا با توجه به معیارهایی که در این سند تعریف خواهد شد، نسبت به ارزیابی مداوم مجموعه اقدام کرده و مجموعه خود را همواره در سطح مطلوب و استانداردی نگه دارند. علاوه براین، در اختیار بودن چنین سیاستهای مشخص و مدونی در زمینه وجین مجموعه و گزینش مواد متناسب با نیازهای جامعه استفاده کننده بسیار مفید و یاریگر خواهد بود.
۴. فهرستنویسی منابع در کتابخانه به منظور تسریع در ارائه خدمات
۵. بودجهی تعیین شده برای کتابخانه ها در ابتدای سال مالی به آن کتابخانه اعطا گردد. تا مدیر کتابخانه بتواند با فراغ بال و آرامش خاطر برنامه ریزی مناسبی جهت بهره گیری بهینه از بودجه و تهیهی منابع مورد نیاز کتابخانه داشته باشد.

فهرست منابع

- بنی اقبال، ناهید؛ علی کرمی، معصومه (۱۳۹۰). «ارزیابی کتابخانه‌های صنعت نفت استان تهران با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». فصلنامه دانش شناسی، شماره ۱۴.
- تعاونی، شیرین (۱۳۸۱). «استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- حسینی، سمیه؛ شعبانی، احمد (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت کتابخانه‌های تخصصی صنایع فولاد کشور و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». فصلنامه کتاب، شماره ۸۱.
- خسروی، سمیرا؛ خسروی، فریبرز. (۱۳۸۹). «بررسی وضعیت کتابخانه تخصصی نابینایان و کم بینایان کتابخانه ملی ایران و راهکارهایی برای بهبود وضعیت آن». فصلنامه کتاب. سال ۲۱. شماره ۱ (پیاپی ۸۱).
- خوانساری، جبران؛ حری، عباس. (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه‌های تخصصی امور برق و ارائه الگوی پیشنهادی». تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، بهار و تابستان. شماره ۴۷.
- رسولی املشی، مرضیه. (۱۳۷۸). «بررسی وضعیت کتابخانه‌های صنعت نفت شهر تهران و ارائه راهکارهای عملی» پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران.
- رفیعی پور، مهناز (۱۳۸۳). «بررسی وضعیت کتابخانه‌های تخصصی شهرستان اهواز و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی اهواز، واحد علوم و تحقیقات.
- شقایق، مهدی؛ نقشینه، نادر (۱۳۸۸). «تعمیم زنجیره ارزش پورتر به فعالیت‌های کتابخانه‌های تخصصی و تاثیر فناوری اطلاعات بر آن. پیام کتابخانه. سال پانزدهم. شماره ۵۶.
- شهمیرزادی، طیبه؛ کولاییان، فردین؛ بشیری، جواد. (۱۳۸۹). «بررسی وضعیت امکانات مجموعه سازی در کتابخانه‌های موسسات و مراکز تحقیقاتی تحت پوشش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی». فصلنامه دانش شناسی. سال سوم زمستان. شماره ۱۱.

عباس پور، جواد؛ میرزابیگی، مهدیه (۱۳۹۳). «پژوهشی پیرامون تدوین برنامه راهبردی کتابخانه سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور ۱۳۹۰ - ۱۳۹۴». تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی. دوره چهل و هشت. شماره ۳. ص ۴۳۵-۴۵۷.

عزیزی، فرشته (۱۳۸۷). «بررسی کتابخانه های تخصصی وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شهر تهران بر اساس استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی تهران، واحد تهران شمال، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

عماد خراسانی، نسرین دخت (۱۳۷۹). «خدمات عمومی کتابخانه و شیوه های آن». تهران: نشر کتابدار.

غفاری، سعید (۱۳۸۹). «مقایسه کتابخانه های پارک های علم و فناوری کشور با استانداردهای کتابخانه های تخصصی ایران». فصلنامه دانش شناسی، شماره ۹.

کبیری، کبری (۱۳۷۸). «بررسی وضعیت موجود و ارائه راهکارهای مطلوب برای کتابخانه های موزه شهر تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه تهران.

ملکی، مهناز (۱۳۸۳). «بررسی وضعیت کتابخانه های تخصصی استان اصفهان و ارائه راهکارهای مناسب». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات اهواز.

ولیزاده حقی، سعیده (۱۳۸۳). «بررسی زیرساخت های ارائه خدمات اطلاعاتی در کتابخانه های تخصصی دولتی شهر تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

Al-Ansari, Husain. (2011). «Application of information and communication technologies in special libraries in Kuwait".

Electronic library Volume: 29 Issue: 4

Alemna, A.A, "Special libraries in Ghana: an appraisal", Aslib proceeding, 1989, 41(1):23-28.

Funk, Carla J. "Using standards to make your case: examples from the medical library community", New library world, 2008, 109(5/6): 251-257.

- Haneefa, Mohamed (2007). "Application of information and communication technologies in special libraries in Kerala (India). Jour: Library Review, 56(7):603.
- Seer, Gittelle (2000). «Special library financial management: The essentials of library budjeting". Jour The Bottom Line: Managing Library Finances, 13(4):186-193.
- Singh, S.P, "Special libraries in India: some current trends", Library review, 2006, 55(8): 520- 530.
- Spiller, David (1999). «Libraries the workplace: The UK special library statistics experience". Jour Inspell, 33(2):63-72.